

Ministru kabineta rīkojums Nr.589

Rīgā 2014.gada 14.oktobrī (prot. Nr.51 53.§)

**Par Sabiedrības veselības pamatnostādņem 2014.
-2020.gadam**

1. Atbalstīt Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (turpmāk - pamatnostādnes).

2. Noteikt Ekonomikas ministriju, Finanšu ministriju, Iekšlietu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Labklājības ministriju, Satiksmes ministriju, Veselības ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un Zemkopības ministriju par atbildīgajām institūcijām pamatnostādņēs noteikto uzdevumu īstenošanā (turpmāk – atbildīgās institūcijas).

3. Noteikt Veselības ministriju par atbildīgo institūciju pamatnostādņu izpildes kontroles jomā.

4. Atbildīgajām institūcijām līdz 2017. gada 1. jūlijam un 2021. gada 1. jūlijam iesniegt Veselības ministrijā informāciju par pamatnostādņēs noteikto uzdevumu izpildes gaitu un rezultātiem.

5. Veselības ministrijai sagatavot un veselības ministram iesniegt noteiktā kārtībā Ministru kabinetā šādus informatīvos ziņojumus:

5.1. līdz 2017. gada 1. novembrim - pamatnostādņu īstenošanas vidusposma novērtējumu;

5.2. līdz 2021. gada 1. novembrim - pamatnostādņu īstenošanas gala novērtējumu, ietverot priekšlikumus sabiedrības veselības politikas attīstībai turpmākajos gados.

6. Pamatnostādņēs paredzēto pasākumu īstenošanu 2014. gadā attiecīgās institūcijas nodrošina piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros, savukārt jautājums par papildu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu pamatnostādņēs paredzēto pasākumu īstenošanai 2015.-2020. gadam ir izskatāms Ministru kabinetā likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam un likumprojekta par vidēja termiņa budžeta ietvaru sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu priekšlikumiem jaunajām politikas iniciatīvām atbilstoši valsts budžeta finansiālajām iespējām.

7. Atzīt par spēku zaudējušu Ministru kabineta 2011. gada 5. oktobra rīkojumu Nr. 504 "Par Sabiedrības veselības pamatnostādņem 2011.-2017. gadam" (Latvijas Vēstnesis, 2011, 158. nr.).

Ministru prezidente *Laimdota Straujuma*Finanšu ministrs *Andris Vilks*(Ministru kabineta
2014.gada 14.oktobra
rīkojums Nr.589)**Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam
kopsavilkums**

Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (turpmāk - Pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas balstās uz Pasaules Veselības organizācijas Eiropas reģiona stratēģiju "Veselība 2020" un ir izstrādātas, lai aktualizētu Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.-2017. gadam iekļauto situācijas raksturojumu, problēmu formulējumu, mērķus, politikas rezultātus, rīcības virzienos ietvertos uzdevumus¹ un saskaņotu tos ar Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020. gadam un jauno finanšu plānošanas periodu.

Latvijas iedzīvotāju galvenie nāves cēloņi ir neinfekciju slimības: galvenokārt sirds un asinsvadu slimības, ļaundabīgie audzēji un ārējie nāves cēloņi.

Neinfekciju slimību attīstību lielā mērā ietekmē ar dzīvesveidu saistīti faktori – neveselīgs uzturs, nepietiekama fiziskā aktivitāte un kaitīgi ieradumi (smēķēšana, alkohola un narkotisko vielu lietošana). Efektīvākā sirds un asinsvadu slimību profilakse ir smēķēšanas atmešana, regulāra fiziska aktivitāte, veselīga uztura izvēle un adekvāta ķermeņa svara uzturēšana.

Bērna veselību un attīstību līdz dzimšanai un pirmajā dzīves gadā galvenokārt nosaka mātes un tēva veselība, kā arī vecāku zināšanas par savu un gaidāmā bērna veselību un viņu rūpes par bērnu. Taču vecāku zināšanas par atkarību izraisošo vielu lietošanas negatīvo ietekmi uz grūtnieces un augļa veselību, par grūtnieces veselības aprūpes savlaicīgas uzsākšanas nozīmi un profilakses pasākumiem bērnu traumatisma mazināšanai ir nepietiekamas.

Ārējo nāves cēloņu dēļ Latvijā potenciāli zaudētie mūža gadi (līdz 64 gadu vecumam) katru gadu pārsniedz 40 tūkstošus. Latvijā mirstība ārējo nāves cēloņu dēļ ir apmēram divas reizes lielāka nekā vidēji Eiropas Savienībā. To ir iespējams novērst, veicinot apkārtējās vides drošību (piemēram, ceļu satiksmes, mājokļa drošību), kā arī izglītojot sabiedrību par dzīvesveida paradumu un uzvedības ietekmi uz personas veselību.

Vairāku infekcijas slimību izplatība daudzās pasaules valstīs, tai skaitā Latvijā, ir pārtraukta, ierobežota vai pilnībā likvidēta, ieviešot jaunas efektīvas vakcīnas, pilnveidojot epidemioloģiskās uzraudzības sistēmu, kā arī efektīvi koordinējot starptautisku rīcību epidēmiju gadījumos. Tomēr joprojām pastāv epidēmiju riski, jo infekcijas slimības mūsdienās izplatās ļoti ātri, nerespektējot valstu robežas un dzīves līmeni valstī. Viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem kvalitatīvas un ilgtspējīgas veselības aprūpes nodrošināšanai ir antimikrobās rezistences uzraudzība un kontrole.

Veselības aprūpes sistēmai nav pietiekama valsts finansiālā atbalsta, kā arī ir augsts pacientu tiešo maksājumu līmenis, un tas būtiski ietekmē veselības aprūpes pieejamību. Veselības aprūpes sistēma risina ielaistas veselības problēmas, jo pacientiem ne vienmēr ir iespēja laikus vērsties pie ārsta.

Sabiedrības veselības politikas virsmērķis ir palielināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot veselību.

Līdz 2020. gadam paveicamais:

- par trim gadiem palielināt veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu (2020. gadā sasniegt 57 gadus vīriešiem un 60 gadus sievietēm);

- par 11 % samazināt potenciāli zaudēto mūža gadu (līdz 64 gadu vecumam) rādītāju (2020. gadā sasniegt 5 300 uz 100 000 iedzīvotāju).

Politikas virsmērķa sasniegšanai ir izvirzīti šādi apakšmērķi.

1. Novērst nevienlīdzību veselības jomā, veicot pasākumus, lai nodrošinātu Latvijas iedzīvotājiem vienādas iespējas veselības veicināšanā un veselības aprūpē.

2. Samazināt priekšlaicīgu mirstību no neinfekciju slimībām, mazinot riska faktoru negatīvo ietekmi uz veselību.

3. Uzlabot mātes, tēva un bērna veselību, samazināt zīdaiņu mirstību.

4. Veicināt veselīgu un drošu dzīves un darba vidi, samazināt traumatismu un mirstību no ārējiem nāves cēloņiem.

5. Samazināt iedzīvotāju saslimstību ar infekcijas slimībām.

6. Nodrošināt efektīvu veselības aprūpes sistēmas pārvaldi un racionālu resursu izmantošanu, lai sekmētu veselības aprūpes sistēmas darbības ilgtspējību un visiem Latvijas iedzīvotājiem vienlīdzīgu pieeju kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem, kas tiek apmaksāti no valsts budžeta līdzekļiem.

Galvenie rīcības virzieni izvirzītā mērķa sasniegšanai ir:

- partnerības un starpnozaru sadarbības nodrošināšana, veicinot vienlīdzīgas veselības iespējas visiem iedzīvotājiem;

- neinfekciju slimību riska faktoru izplatības mazināšana;

- grūtnieču un bērnu veselības uzlabošana;
- traumatisma un vides risku ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību;
- infekcijas slimību profilakse;

- kvalitatīvas, drošas un ilgtspējīgas veselības aprūpes pakalpojumu sistēmas veidošana (t. sk. pacienta iemaksu samazināšana, rindu saīsināšana uz plānveida pakalpojumiem, darba samaksas paaugstināšana veselības aprūpes nozares darbiniekiem, zāļu pieejamība pacientiem), nodrošinot pakalpojumu vienlīdzīgu pieejamību visiem Latvijas iedzīvotājiem.

Pamatnostādņēs paredzēto pasākumu īstenošanai nepieciešami papildu budžeta līdzekļi (salīdzinājumā ar 2014. gadu) 2015. gadā - 105 666 tūkst. *euro*, 2016. gadā - 209 367 tūkst. *euro*, 2017. gadā - 377 225 tūkst. *euro*, 2018. gadā - 542 494 tūkst. *euro*, 2019. gadā - 612 334 tūkst. *euro* un 2020. gadā - 680 910 tūkst. *euro*, tajā skaitā:

- Veselības ministrijai 2015. gadā - 105 666 tūkst. *euro*, 2016. gadā - 204 628 tūkst. *euro*, 2017. gadā - 367 855 tūkst. *euro*, 2018. gadā - 528 605 tūkst. *euro*, 2019. gadā - 598 445 tūkst. *euro* un 2020. gadā - 667 021 tūkst. *euro*;

- Izglītības un zinātnes ministrijai - 2016. gadā - 4 739 tūkst. *euro*, 2017. gadā - 9 370 tūkst. *euro*, 2018. gadā un turpmāk ik gadu - 13 889 tūkst. *euro*.

---

¹ Pamatnostādņu sagatavošanai tika izmantots Latvijas Universitātes veiktais pētījums "Izvērtējuma veikšana Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014. - 2020.gadam izstrādei".

Finanšu ministrs *Andris Vilks*